

Frågor att belysa i regeringsuppdraget om hushållsavfall, dnr 641-542-08 RP

Återvinningsindustrierna har fått möjligheten att lämna synpunkter på nedanstående frågor. Vi har redan januari i år skickat in en PM som bifogas.

Vi vill inledningsvis framhålla att även om marknaden för "därmed jämförligt" blir konkurrensutsatt så kommer kommunen att ha en viktig roll vad gäller behandlingsmetoder. Skillnaden blir att fler företag än de som kommunen bestämmer kan vara med och behandla avfallet och bida till teknikutveckling och kostnadseffektivitet. De kommunala bolagen kommer inte, som framförts i debatten, att förlora sina marknadsandelar. Är de duktiga, prisvärda och ligger i framkant miljömässig kommer de ha goda chanser att behålla stora delar av marknaden.

Miljömål

Erfarenheten visar att ökad konkurrens innebär att priserna pressas samt att teknik och system utvecklas och att transporter optimeras. Det gör att miljömålen lättare kommer att nås. En fri konkurrens eliminerar också problematiken med den kritiserade risken för korsvisa subventioner inom kommunala enheter.

I förslaget till nytt delmål anges bl.a. att 35 % av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker tas omhand så att växtnäringen utnyttjas. Vi ser en uppenbar risk med att det nuvarande målet kommer att urvattnas om målet om biologisk behandling, inkl. biogasproduktion, tas bort eller ev. flyttas till "Begränsad klimatpåverkan" och procentsatser saknas. Vad vi har förstått finns inga konkreta förslag i detta mål.

Det biologiska avfallet har blivit en lukrativ råvara. Vi ser framför oss att mer och mer matavfall kommer att samlas in eftersom efterfrågan på biogas kommer att öka under de närmaste åren. Risken finns att om miljömålet innebär att man ska fokusera på att utnyttja växtnäringen - och inte den biologiska behandlingen i stort - kan detta få motsatt effekt om inte kvalitetssäkringen av rötresten kan garanteras så att slammet kan användas till jordbrukets växtodling. Ett alternativ är att man skiljer på slam från hushåll och industri. Här krävs det tydliga signaler från riksdag och regering vad man vill uppnå.

Biologisk behandling

De faktorer som styr utbyggnaden av den biologiska behandlingen är priset på energi, efterfrågan på biogas, priset på konstgödsel samt tillgången på biologiskt avfall.

Ju dyrare oljan blir desto mer efterfrågas alternativ energi. Vi ser att efterfrågan på fordonsgas kommer att öka, enligt vissa källor med 10 gånger de närmaste åren. Vi ser också att det finns en stor potential att öka mängden insamlat matavfall från verksamheter vars avfall idag klassas som "därmed jämförligt".

Som exempel kan nämnas att vi har en medlem som istället för att vara hänvisad till deponi med det organiska materialet, alternativt har en lång körsträcka till närmaste biologiska behandlingsanläggning, har ett samarbetsavtal med en Kravodlare med biogasanläggning. Gasen pumpas ut på EON:s nät. På så sätt har transportsträckorna kortats, materialet rötas istället för att deponeras, rötresten blir växttillskott, kort leveranssträcka till gasnätet samt låga eller obefintliga behandlingsavgifter. Problemet är dock att en del av detta biologiska avfall riskerar att klassas som "därmed jämförligt" och därmed omöjliggöra att det matavfallet går till någon form av biologisk behandling som genererar energi.

Priset på avfallsförbränning kontra priset på biologisk behandling kommer att vara en viktig faktor när verksamhetsutövaren ska bestämma behandlingsmetod. Om "därmed jämförligt" klassas som verksamhetsavfall kommer avfallsproducenterna själva kunna avgöra hur avfallet ska behandlas. Genom en utbyggnad av biologisk behandling, med flera olika intressenter inblandade, kommer behandlingsmetoderna att konkurrensutsättas vilket i sin tur troligen leder till sänkta behandlingskostnader. Vi tror detta gynnar den biologiska behandlingen då biogas kommer att efterfrågas.

ÅI anser att en av orsakerna till att det idag finns relativt få privata intressenterna är att tillgången på biologiskt avfall har varit osäkert pga. tolkningen av vad som avses vara "därmed jämförligt" i olika i kommunerna samt att kommunerna inte har upphandlat hanteringen av hushållsavfall. Regeringsrättens dom den 17 mars i år kommer i framtiden delvis att klargöra detta. Vi är övertygade om att om verksamhetsutövarna själva, oavsett verksamhet, får bestämma över sitt "därmed jämförliga" avfall kommer de privata bolagens intresse att öka. Vidare är det viktigt att inte glömma bort att de kommunala anläggningarna som finns idag, eller som planeras, också kommer att kunna konkurrera om avfallet med samma förutsättningar som de privata.

Ett sätt att säkra flödet av biologiskt avfall är att kräva utsortering i den nationella lagstiftningen. Vissa kommuner ställer krav på det redan idag, men det är upp till kommunen att själva bestämma hur de vill att avfallet ska sorteras.

Hygien

ÅI tror inte att hygienaspekterna kommer att påverkas om lagstiftningen ändras, eftersom vi har svårt att förstå varför det skulle bli stora skillnader jämfört med idag.

Det är dock viktigt att lagstiftningen är tydlig när det gäller vem tillsynsmyndigheten ska förelägga om det krävs en åtgärd pga. exempelvis lukt eller nedskräpning. Det måste klart framgå i lagstiftningen vad som är fastighetsägarens ansvar resp. verksamhetsutövarens ansvar. De privata behandlingsanläggningarna lyder under miljöbalken, precis på samma sätt som de kommunala anläggningarna.

Ett problem som vi har uppmärksammat är att små verksamheter i sina "hushållssopor" lägger animaliska biprodukter i sopkärl som aldrig tvättas. Detta kan innebära luktproblem i soprummet. Om verksamhetsutövaren själv upphandlar denna tjänst kommer avfallsentreprenören påpeka luktrisken med en sådan hantering.

Transporter

Vi bedömer att transporter inte kommer att öka om lagstiftningen ändras, snarare att minska på sikt. Redan idag hämtas producentansvarsavfallet separat. I den upphandling som verksamheten gör av sin avfallshantering kommer transporter att ingå. Detta innebär att avfallsentreprenören kommer att göra allt för att effektivisera transporter och därmed få ner priset. Exempelvis använda flerfacksbilar och samordna transporter.

Teknikutveckling

Under 2000-talet har stora förändringar skett inom returpappersindustrin. Mycket manuellt arbete har ersatts av maskinell hantering vilket är arbetsmiljöriktigt och effektivt. Även inom plaståtervinningen har stora framsteg skett vad gäller att skilja på och återvinna olika fraktioner. Idag ser vi också helautomatiserade sorteringsanläggningar som kan separera olika material från varandra. När incitamentet finns att bli effektivare drivs utvecklingen inom alla områden. Fri konkurrens utvecklar branschen. Mycket av dagens biogasteknikutveckling har skett med hjälp av VA-taxan och statsbidrag. Denna utveckling har varit positiv men vi tror att den kan utvecklas ännu mer med en konkurrensutsatt marknad.

Vid de samtal som vi har haft med olika intressenter har det genomgående påpekats att konkurrens är nödvändigt för att få fram optimala system. Det gäller dels hur avfallssorteringen kan förbättras ute hos verksamhetsutövaren, dels att om verksamhetsutövaren själv äger sitt avfall blir denne mer mån om att både få en kostnadseffektiv och miljömässigt bra hantering av sitt avfall. Detta innebär att både avfallsentreprenörerna och behandlingsanläggningarna (både privata och kommunala) måste utveckla sin teknik för att effektivisera och sänka behandlingskostnaderna för att få tillgång till avfallet.

Förbränning och återvinning

Priset på sorterat resp. blandat avfall kommer att vara avgörande. Med stigande oljepriser kommer ett utsorterat avfall som går till materialåtervinning att vara mer lönsamt för verksamhetsutövaren. Detta är dock under förutsättning att förbränningsanläggningarna inte dumpar sina priser eftersom då kommer materialåtervinnig att ha svårt att hävda sig.

Idag kan de verksamheter som har avfall som klassas som "därmed jämförligt" bara påverka priset på producentansvarsavfallet. Allt övrigt omfattas av den kommunala avfallstaxan.

Infrastruktur

Det är många företag, organisationer och hushåll som källsorterar. Beträffande soprummen kan många brännbara fraktioner från verksamheter slås ihop med brännbart avfall som idag klassas som "därmed jämförligt". Detta ger snarare ett lägre krav på utrymme eftersom fraktionerna många gånger kan samlas in i samma system. I bostadsfastigheter med små verksamheter är vi övertygade om att fastighetsägare kommer att vara behjälpliga att lösa sopsortering från fall till fall. Uthyrning till verksamheter är en god inkomstkälla för fastighetsägaren.

De privata kraftbolagen, tillsammans med både privata och kommunala aktörer, kommer att vara viktiga när det gäller ökad produktion av biogas. Vi ser redan idag projekt som drivs gemensamt och vi tror att liknande projekt kommer att öka de närmaste åren. Närheten till gasnätet är en av de avgörande faktorerna vid biogasproduktion. Tillgången till avfall, i detta fall "därmed jämförligt", är en förutsättning för att vissa nya aktörer ska våga satsa långsiktigt.

Kapacitetsutnyttjande och långa avtal

Från ett flertal håll har vi fått uppgiften att 25 % av det som klassas som hushållsavfall är "därmed jämförligt". Våra medlemmar tror att denna uppgift kan stämma.

När våra medlemmar får insamlingsuppdrag från kommunen rör det sig om relativt korta perioder. Vi tror att om lagstiftningen ändras så kommer våra medlemmar att kunna räkna mer långsiktigt när det gäller tillgången på avfall. Idag kan det skilja sig hur olika kommuner tolkar "därmed jämförligt" vilket ger en osäkerhet i beräkningen.

Förbränningskapaciteten byggs ständigt ut i Sverige. En fri konkurrens effektiviserar även denna verksamhet.

Avfallsavgifter för företag

Verksamhetsutövarens avfallsavgifter styrs i hög grad av vilka krav de ställer i upphandlingen av en avfallsentreprenör. En förutsättning är att upphandlingen ska vara tydlig och det klart ska framgå vilka mål man vill uppnå. Konkurrens mellan olika avfallsentreprenörer kan sänka priset för verksamhetsutövaren. Om lagstiftningen ändras kan verksamhetsutövaren ta ett helhetsansvar över sin avfallshantering och troligtvis få sänkt kostnad. Ökad konkurrens ger lägre avgifter. Om en avfallsentreprenör ska lyckas på marknaden gäller det att vara duktig på alla fraktioner.

Rikstäckande företag kan genom en central upphandling samordna sin avfallshantering vilket bör medföra en lägre kostnad. För små företag i glesbygden gäller det redan idag att de måste ta kontakt med en transportör som kör farligt avfall och producentansvarsavfall och det bör inte vara något större problem att upphandla även det övriga avfallet.

Producentansvar

Producenternas (materialbolagens) möjligheter kommer inte att förändras nämnvärt. Men de privata aktörerna kommer att få ett större incitament att få avfallsproducenten att källsortera vid en upphandling.

Statistik och flödeskontroll

Vid en upphandling kan verksamhetsutövaren ställa krav på statistik. På så sätt får de dels reda på hur mycket avfall som har hämtats och dels hur det har behandlats. En nackdel med den kommunala hämtning är att det är bara ett tjugotal kommuner som har möjlighet att väga avfallet. Detta innebär att verksamhetsutövaren har svårare att kontrollera den interna avfallshandlingen om avfallet klassas som "därmed jämförligt".

Regelförenkling

Det är viktigt att jämföra lagstiftningen i både Norge och Finland för att se vilka konsekvenser deras lagstiftning har orsakat verksamhetsutövarna, stora som små. Här vill vi påpeka att vi inte kan förstå hur man i diskussionerna främst lyfter fram problemen för de små verksamheternas (frisörer mm) och glömmer bort de positiva effekterna för de stora avfallsflödena från restauranger, hotell, livsmedelsbutiker mm.

Vid några tillfällen har det framhållits att verksamheter med mycket små avfallsmängder i bostadsfastigheter även i framtiden, om lagstiftningen ändras, ska kunna klassa sitt avfall som hushållsavfall. Det kan vara en framkomlig väg för att underlätta för dessa, men i så fall måste gränsdragningen vara glasklar för att motverka tolkningsproblem.

Vår grundprincip är att verksamhetsutövaren själv ska få bestämma och äga sitt avfall helt i linje med PPP (polluter pays principle).

Samhällsekonomi

Ökad konkurrens och kostnadseffektivisering angavs som motiv till lagändringar i Finland och Norge. Både internationella och nationella erfarenheter visar att konkurrensutsättning generellt sänker priserna med mellan 10-30 procent. Således är konkurrensutsättning av "därmed jämförligt" till gagn för såväl den enskilda verksamheten som samhällsekonomien.

Vidare kommer inte den administrativa bördan för verksamhetsutövaren att öka då den privata entreprenören redan idag hanterar dessa kostnader mot kunden.

Beträffande krisberedskapen så anser vi att ju fler aktörer som tillåts hantera avfallet desto mer ökar också flexibiliteten i en krissituation.

Som vi nämnde ovan tror vi att fastighetsägarna kommer att anstränga sig för att lösa soprumsfrågan för inhyrda verksamheter och vi tror då inte att fastighetsägarna kommer att höja hyrorna för övriga hyresgästerna för att kompensera detta.

Stockholm den 20 mars 2008

Viveke Darpö Ihd
Återvinningsindustrierna